

La presentació d'una muntanya fronterera

DAVID COMAS i VILA

Les darreres dècades han estat marcades per l'aparició o l'emergència de dues escales geopolítiques, d'una nova lògica geopolítica: la intra-estatal i la inter-estatal. En general, gran part de la nostra quotidianitat ha estat sensible a aquesta nova dinàmica. Els medis d'opinió pública han difós a bastament els grans trets de la nova lògica.

Així, qualsevol ciutadà sap que, d'ençà 1986, l'Estat espanyol forma part de les Comunitats Econòmiques Europees. I que portem ja alguns anys immersos en un complex procés d'integració a les regles del joc comunitàries; procés que, tanmateix, continuarà en-

cara desenvolupant-se força anys, fins i tot més enllà de 1992.

Es dins d'aquest complex procés d'integració europea que cal situar l'obra *El Pirineo, presentación de una montaña fronteriza* (1). Fa més de vint anys, el 1969, París i Madrid signaven un acord bilateral de cooperació cultural, científica i tècnica.

Fa poc més de 5 anys, el 1985, aquest acord ha estat recuperat i desenvolupat en matèria d'ordenació territorial. La rúbrica de l'anomenat "Acord MOPU-DATAR" (2) data del gener de 1985. L'Atlas que presentem és precisament una de les expressions documentals del procés seguit pels dos grups de treball (un de comunicacions, un de desenvolupament) que han realitzat estudis sobre el Pirineu, de la Mediterrània a l'Atlàntic.

FITXA BIBLIOGRÀFICA

Títol: *El Pirineo, presentación de una montaña fronteriza / Les Pyrénées, présentation d'une montagne frontalière*
 Autors: J.P. LABORIE, J.M. PALA
 Data i lloc de publicació: juny de 1989, Madrid
 Edició: MOPU, Secretaría General Técnica, Centro de Publicaciones
 Pàgines: 121
 Fotogrames: 54 (en color i en blanc i negre)
 Cartogrames: 49 (en color; cartografia manual i cartografia automàtica)

L'Atlas és una breu síntesi, de bon llegir i de molt bon veure.

El Pirineo, presentación de una montaña fronteriza és sens dubte un treball innovador, peculiar. No tant pel seu enfocament geogràfic, francament descriptiu, molt en la línia de l'escola francesa tradicional, sinó, tanmateix, pel seu àmbit, per la doble nacionalitat estatal dels seus impulsors i dels seus autors: territoris i homes de banda i banda de la frontera estatal.

Per una banda, l'Atlas presenta i pretén potenciar una nova unitat territorial: "El Pirineu transfronterer". Per altra banda, representa i respon a l'emergència d'una nova lògica geopolítica en l'ordenació del territori: el "Pirineu muntanya europea". Ambdós lemes, "europeisme" i "transfronterisme", cerquen "obrir un nou nivell d'intervenció, el de la C.E.E., amb els seus instruments específics de política regional (...), a fi de pensar un sistema institucional basat en la referència a la globalitat del massís" (p. 17). En definitiva, cerquen la futura percepció d'ajuts financers comunitaris, per poder desen-

Regional Comunitària en matèria de cooperació transfronterera és "co-finançar" estudis esmerçats a identificar les mesures necessàries per solucionar els problemes específics de les regions frontereres, així com co-finançar projectes pilot (...) i d'altres mesures específiques amb un interès comunitari marcat, en particular a les regions frontereres (...) incloses les del massís pirinenc (4). Es emmarcat en aquestes coordenades on cal situar l'esforç del MOPU i del DATAR.

On cal entendre el discutible traçat de l'àrea pirinenca, basat en criteris físics i geològics. Un traçat que exclou Pamplona, per la seva natura clarament urbana, i Andorra, per no formar part de l'acord MOPU-DATAR. A les terres gironines (5), estan inclosos 76 municipis. Tots els de la Cerdanya, el Ripollès i la Garrotxa, i 17 municipis de l'Alt Empordà septentrional (vegeu la TAULA 1 i el MAPA 1).

Deixant a part la Presentació i els preàmbuls, a l'Atlas s'hi distingeixen de forma clara una part central (de 80 pàgines), una justificació de l'àmbit delimi-

Cervera de la Marenda,
a la vora de la
Mediterrània

volupar estructuralment l'àrea. I poder, aleshores, desbloquejar l'efecte disjuntiu de la frontera i rendabilitzar la integració del Pirineu en el conjunt europeu. M. Gunther Manthey, alt càrrec comunitari (3) recordava que una de les preocupacions centrals de la Política

tat (de 8 pàgines) i una síntesi final, amb l'inventari dels municipis inclosos (16 pàgines). Aquesta part central (capítol II: "Presentació física, humana i econòmica del Pirineu") comprèn dos blocs ben diferenciats. En el primer (pp. 23-64) el fil conductor són els textos,

que van desgranant el clima, la toponímia històrica, el poblament, les infraestructures. Els mapes (8 en total) són els convencionals: situació de l'àrea, relleu, grans eixos de comunicació. Però queden en segona fila davant la bellesa de la quarantena de fotogrames que, pàgina per pàgina, espongen el text.

El segon bloc d'aquesta part central té una natura ben diferent. Al llarg de quaranta pàgines (pp. 65-104), no apareix cap fotograma, i el fil conductor és la quarantena de mapes temàtics, a colors (elaborats automàticament, per procediments informàtics). Els grans eixos temàtics d'aquest segon bloc són: població i poblament, estructura agrària, localització industrial i sector serveis. Al llarg d'aquests dos blocs centrals, que són el cor de l'Atlas, transllueix perfectament l'especial moment geopolític que vivim. En síntesi: el Pirineu, en conjunt, ha desenvolupat, durant l'era industrial, un paper de "barriera natural" entre un cantó i l'altre de la frontera estatal. A cada cantó, en el temps, sobre l'espai, l'economia pirinenca ha anat integrant-se amb cen-

L'Atlas vol ser la primera pedra visible en l'esfondrament o en la difuminació de l'efecte disjuntiu de la frontera.

L'Atlas és, com Atlas que és, una representació (i una descripció) d'una entitat que mai ha estat tinguda en compte. Ni per les fonts d'informació ni pels agents polítics estatals i interestatals.

El Pirineu, presentació de una muntanya fronteriza és un treball enginyós i innovador, per les fites polítiques i territorials que persegueix, més que pel seu enfocament geogràfic. Es una publicació bilingüe (francès i castellà) que abasta un àmbit transfronterer. L'aparell gràfic és molt acurat: fotogrames grans, suggerents; cartogrames a colors. Els textos sintètics, divulgadors, de fàcil lectura.

En l'apartat de retrets, un de forma i un de fons. El retret formal, potser discutible: els fotogrames no acostumen a tenir una nota explicativa del lloc o de la idea que volen representar. I el retret de fons, indiscutible: la toponímia original no ha estat respectada; per la banda espanyola, els topònims han estat castellanitzats.

tres regionals apartats del massís: Barcelona, Girona, Figueres, Vic, Manresa o Lleida per la banda catalana. Com a resultat d'aqueix procés, el Pirineu s'ha convertit en una "muntanya fronterera", en un factor predominantment disjuntiu.

Esperem que en properes edicions, tal error serà corregit.

Per acabar aquestes ratlles, una reflexió, diguem-ne, suplementària: l'emergència d'una nova lògica geopolítica s'està traduint en la creació de noves divisions polítiques en el territori

La Garona, únic riu català que desemboca a l'Atlàntic

on vivim. La Generalitat de Catalunya i la quarantena de comarques de 1988, a escala infraestatal, s'encavalquen amb les 4 províncies, la cinquantena de partits judicials i el miler de municipis catalans. A escala interestatal, els 12 estats comunitaris estan aliats en desenes d'organismes internacionals, d'on la C.E.E. n'és només un. L'Atlas que hem presentat pot ser l'acta de naixement d'una nova regió, regió muntanyenca i transfronterera. D'una divisió administrativa operativa per a la política regional de la C.E.E. En un altre treball d'aquest dossier hem vist el precedent d'una divisió territorial transfronterera, també amb finalitats polítiques ben específiques.

La "complexificació política" del territori és, tanmateix, una realitat, una realitat que sembla anar en augment. ↗

David Comas pertany al Departament de Geografia de l'Estudi General de Girona.

NOTES

1. Agraïm a Margarita Ortega Delgado (I.T.U.R., M.O.P.U.) tant l'atenció que ens ha dedicat com haver tramès dos exemplars de l'Atlas aquí ressenyat al Departament de Geografia de l'Estudi General de Girona. Així mateix, també hem d'agrair a Joan Vallvé (aleshores Director General d'Assumptes Interdepartamentals, Generalitat de Catalunya) l'atenció i la informació que ens va facilitar.

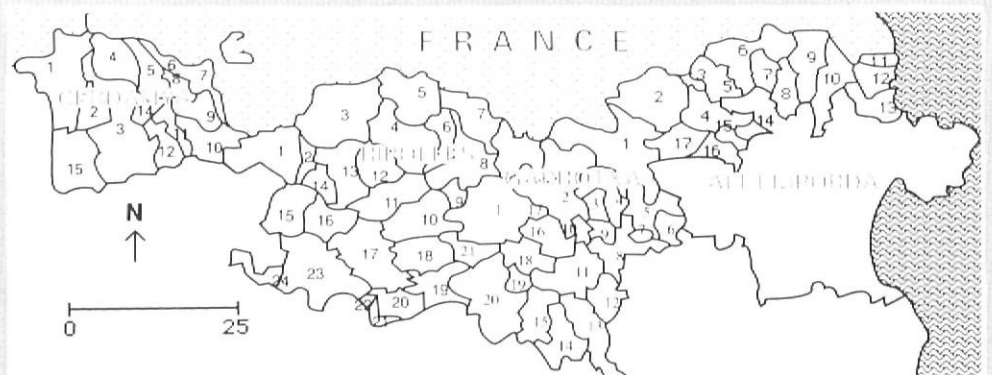
2. El 31 de gener de 1985, l'Estat francès i l'Estat espanyol signaven el "Acuerdo de Cooperación en materia de Ordenación del Territorio entre España y Francia", conegut com l'acord "MOPU-DATAR" (MOPU: Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo, Madrid; DATAR: Délégation de l'Aménagement du Territoire et à l'Action Régionale, Paris).

3. M. Gunther Manthey, Direcció General de la Política Regional de la Comissió de les Comunitats Europees.

4. MANTHEY, M.G., (1989), "Possibilités de confinement et aides aux régions frontalières et à la coopération transfrontalière", Seminaire International sur la coopération transfrontalière Irún-Pyrénées Occidentales, Irún, multicopiat, 8 pp.

5. La Divisió Provincial (1833) i la Divisió Comarcal (1936 i 1988) són dues divisions territorials diferents. La província de Girona no coincideix amb els municipis inclosos en les 8 comarques gironines. La Cerdanya conté 5 municipis de la província de Lleida; el Ripollès 3 de la província de Barcelona. En aquest escrit, entendrem per terres gironines el conjunt format per les 8 comarques gironines hores d'ara vigents.

TAULA 1:
EL PIRINEU FRONTERER:
LLISTAT DE
MUNICIPIS
GIRONINS.

FONT: J.P. LABORIE, J.M. PALA, (1989), *El Pirineo, presentación de una montaña fronteriza / Les Pyrénées, présentation d'une montagne frontalière*, Madrid, MOPU, pp. 114-120.

CERDANYA: Alp, Bellver de Cerdanya, Bolvir, Das, Fontanals de Cerdanya, Ger, Guils de Cerdanya, Isòvol, Lles, Llívia, Meranges, Montella i Martinet, Prats i Sansor, Prullans, Puigcerdà, Urús.

RIPOLLES: Campdevànol, Campelles, Camprodon, Gombreny, Llanars, les Lloses, Molló, Montesquieu, Ogassa, Palmerola, Pardines, Planoles, Queralbs, Ribes de Freser, Ripoll, St. Joan de les Abadesses, St. Pau de Segúries, St. Quirze de Besora, Sta. Maria de Besora, Setcases, Toses, Vallfogona de Ripollès, Vilallonga de Ter, Vidrà.

GARROTXA: Argelaguer, Besalú, Beuda, Castellfollit de la Roca, Maià de Montcal, Mieres, Montagut, Olot, les Planes d'Hostoles, les Preses, Ridaura, Sales de Llierca, St. Aniol de Finestres, St. Feliu de Pallerols, St. Ferriol, St. Jaume de Llierca, St. Joan les Fonts, Sta. Pau, Tortellà, la Vall d'en Bas, la Vall de Bianya.